

**„És léssen csillagfordulás megint,
és miként hirdeti a Biblia:
megméretik az embernek fia,
s ki mint vetett, azonképpen arat.
Mert elfut a víz és csak a kő marad,
de a kő marad.”
(Wass Albert)**

SIPOSHEGYI PÉTER – BULÁNYI GYÖRGY ÍGY ÉLEK... ELVTELENÜL?

Siposhegyi Péter: Annak oka, hogy vállaltam ezt a mai estét, az a mellettem ülő úr személye. Én nem vagyok, nem voltam az ő közösségeinek tagja, nem is ismertük egymást jó sokáig, legfeljebb tudtunk egymásról, de mindig nagy tisztelettel viseltetem a karakán, igaz hitvallók iránt. Néhány nappal ezelőtt megnéztem a televízióban egy filmet, lengyel meg olasz, meg talán német koprodukciós film volt, ez volt a címe: *Karol. Egy ember, akiből pápa lett.* Kitűnő film volt, két részes, egy igaz hitvallóról, egy nagyon bátor fiatalemberről, aki még a géppuskát is a vállára vette a hazáját földbe taposó háborúban. Aki aztán a háború sokkját követően vállalta a papi hivatást, vállalva a szembenállást egy a mi Rákosi rendszerünknel kegyetlenebb diktatúrában. Én nem vagyok könnyező, anyám sírjánál sem sírtam, csak megdöbbsentem, de majdnem elsírtam magam annál a jelenetnél, amikor a nova hutai kereszt állításánál – ami egy megtörtént eset – ott áll a tömeg, vele szemben a tank, és ez az ember odaáll a tankok elé, és elfordulnak a tankok. És akkor arra gondoltam, nagyszerű lehet kereszténynek lenni ott, ahol ez a film igaz dokumentumokból tud táplálkozni. Én, engedjék meg nekem a személyes véleményemet, sosem hittem azt, hogy a lemetszett ág kihajt... – egy általam nem nagyra becsült úr jelmondatát. Én abban hiszek, amit abban a filmben láttam, meg a hitvallókban hiszek. Mindszentyről szoktam írni, hogy nem biztos, hogy nagyon okos ember volt, de nagyszerű keresztény, és ez talán fontosabb. És elkezdtem gondolkodni a film nézése közben, hogy vajon én, aki írtam ilyesmiket, Magyarországon kikről tudnék vagy tudtam volna ilyet, és csupa halott ember jutott eszembe: Ravasz meg Apor, meg hasonlók történetei. Meg visszatérve oda, ahonnan a történet elindult, amikor a titkosszolgálat megölte Popjuleszkót, akkor kiadták a jelszót, hogy százat helyette, és másnap száz lengyel író vette fel a papi habitust. Nálunk meg, hogy egykori tanárom, Bolberitz Pál, akivel közösen jó múltkorában szerepeltünk egy rendezvényen, mondta, hogy Magyarország missziós terület, és ez elég szomorú. És amikor az élők között kezdtem el gondolkodni, hogy vajon kiről írnék, akkor eszembe jutott a mellettem ülő úr. És amikor ez a lehetőség adódott számomra, hogy itt együtt legyünk, tulajdonképpen ez az oka, hogy páter Bulányi György őszinte tisztelőjeként, hitvallásának, karakánságának, kitartásának őszinte tisztelőjeként, nem mindent befogadva, de semmiben sem vitázva teológiai állításaiból, itt vagyunk együtt. Remélem őszinte, igazi keresztényi szeretetben kerül sor rá, keresztényi együttlétben, mert kereszt egy van, Jézus egy van és hitvalló sincs sok. És akkor ezen expozé után áttérnék a dialógus műfajára. Kezdjük az alapoknál! Atyám, aki egyébként egy kórházból érkezett hozzánk, ezt el kellett mondanom, de hát köszöntött valaki, aki régóta ismeri és mondta, hogy

XV. évfolyam 4. szám

2008. április

TARTALOM:

Siposhegyi-Bulányi,	1407
Bogár László, Nemzeti program (2.)	1412
Faragó Ferenc, A humor, mint...	1414
Zsombok György, Mi az, hogy Talentum Kör?	1416
Inczedy Péter, A pénz-póráz két vége	1417
Badinyi J. Ferenc, Ami nem az értelem...	1417

Szerkesztőség: Bulányi György, 1052 Bp., Piarista köz 1. V./505.

**Elérhetőség: bulanyi@freemail.hu, 06-1-486-4462;
faragoferi@gmail.com, 06-20-9872-982;**

nagyszerű állapotban vagy. Hogy tudtad megőrizni - kezdjük a végénél - ezt az állapotot? Ennyi minden után.

Bulányi György: Köszönöm a meghívást, köszönöm a megjelenést, köszönöm a köszöntést. Mondjak egy váci szót is! Kórházból jöttem és Péter barátom azt mondta: Te Gyurka bátyám, a váci közönség számára fel kell venni a reverendát. Jó! – mondom – megállunk a Piarista közben, hogy felvegyük a reverendát. Mire Péter: Na, ha még érte kell menjünk, mégsem kell! Hát a váci közönség a számomra azért nagyon jelentős, mert 72 esztendővel ezelőtt ebben a városban vettem fel először azt a reverendát, amit most nem hoztam el. Itt lettem piarista novícius. Na most, a kérdésre válaszolnék. Nekem valaki azt mondta, hogy akik nem hazudnak, nem tudnak meghalni. Mondok erről egy kis történetet, és akkor ez többet fog jelenteni. 2006 karácsonyán a minden magyarok piaristájának a főnöke, Urbán Józsi, aki fele annyi idős sincsen mint én, megkérdezi tőlem: Gyurka bácsi, volna-e kedved főcelebráns lenni december 24-én a reggeli misén? Ez annyit jelentett, hogy én mondhattam a szokásos öt perces prédikációt. És hát mondtam a nem szokásosat, hanem azt, ami nálam szokásos, s utána átmentünk az ebédlőbe, és elkezdődött a reggelizés. Rubovszky Gyuri nevű fiatal piarista ott ül már és rá nézek: Na? És erre Gyuri azt mondja, persze, hogy így

van, ahogy mondtad, de hát ezt nem szabad kimondani. Mondom: Gyurikám, én azok közé tartozom, akik mindig kimondják azt, amit gondolnak. Ez aztán meg is magyarázza az egész életemet. Nemcsak azt, hogy még megvagyok, hanem az előzményeket is.

S. P.: Igen, tulajdonképpen pont az jutott eszembe, amikor ezt mondtad, akár el is hagyhatnánk, mert ez a kvintesszenciája a dolgoknak. De hogy jutottál el idáig? Ilyen családban nőttél fel? Szókimondó, bátor emberek között? Mert valamit hozunk hazulról.

B. Gy.: Hátha nagyon sokáig tart, amit mondok, akkor lőjj le!

S. P.: Nem, nem lőlek le! Ezt azért mertem mondani, mert egyszer, elnézést a személyes példáért, szülővárosomban szerepeltem, odajött egy idős ember, és azt mondta, maga teljesen úgy beszél, mint a kedves édesapja a népbíróság előtt. Mondtam nem nagy szégyen, mert – állítólag – nem vallott senkire. Nahát ez az, maga meg ezt tanulta meg! Te mit tanultál meg? Ezek szerint valahonnan Te is ezt.

B. Gy.: Apám '93-ban született, és mint a századvégi ifjúság szabadgondolkodó volt ő is. Úgy mesélte el nekem, hogy a hittan órát arra használták fel, hogy kikikézték a papot, hogy hogyan tudja azokat a számszavakat elhinni, amiket mond. És 1924-ben édesapám jött, mint 30 esztendő fiatal ember a hivatalából a Bakáts téren keresztül májusban, és kiszűrődött az orgonaszó, és neki be kellett mennie a templomba, és ahogy bement, ott állt helyében már tudta, hogy van Isten. Ahogy ezt a francia katolikus írók is megírták magukról. Pontosan úgy történt. Nahát ennek a hatása az lett, hogy én öt éves koromban elkezdtem blablázva misézni. Volt valami nagyon vastag könyvem, azt kiterítettem magam mellé, a nővéremet letérdepeltettem magam mellé ministránsnak, és blabáztam, mert hát latinul nem tudtam. Nahát a folytatása az lett, hogy ebből a szabadgondolkodóból és szabadgondolkodó férjéhez igazodó anyámból – mert ő igazi feleség volt – a jezsuiták nevelésének a hatására hitvalló katolikus család lett, családi gyóntatóval. Én hat esztendő koromban elszálló lettem a jezsuita templomban. Kivonultunk, apám be a gyóntatószékbe, anyám be a gyóntatószékbe, majd nővérem és én is. Ahogy később szüleim elmesélték nekem, azt mondta a páter apámnak, anyámnak: Kedveseim, én nagyon szeretem magukat, de maguk miatt nem akarok a pokolba kerülni. Ennek a szövegnek lett az eredménye, hogy nem kétgyerekes családban nevelkedtem, hanem hétgyerekes családban. Az utolsó testvéremről rendtársaim úgy beszéltek, hogy Gyurkának az a húga, aki a noviciátusban született, mert én már akkor novícius voltam itt. Vácott.

S. P.: Egyik testvéred nekem megbízóm volt és Mindszentyről akart velem darabot íratni Sinkovits Imrének. Tehát még a civilnek maradt testvérednek is volt egy ilyesfajta vonzódása.

B. Gy.: Hát nem lehet letörölni ennek a családnak a levegőjét az emberről, akármilyen utat is választ később..., megmarad majd minden. Egyik testvérem, aki messzi más utakon ment, azt mondta: Gyurikám én mindent úgy hiszek ma is, mint ahogy gyerekkoromban elhittem. Szóval ezt nem lehet kitörölni. Annyit mondok még, hogy anyám már negyvenen túl volt, amikor a legkisebbik testvéremet foganta, és az orvosok azt mondták, hogy feltétlenül el kell venni, mert veszélyes. Erre anyám azt mondta: legfeljebb meghalok. De nem engedem elvenni a gyermekem. Hát ilyen családi levegőben növe, természetes hogy apám '28-ban, 80 esztendővel ezelőtt, beiratott a piaristákhoz. Aztán a nyolc

esztendő nevelés következménye az lett, hogy én is piarista akarok lenni.

S. P.: Na most ez egy nagyon szép egyenes út, mert személyekkel kapcsolatban nyilván mindenkinek ugyanaz jut eszébe: a Bokor. Tehát a másik út. Ha nincs a politikai változás a világban, tehát nincs világháború, nincs rend feloszlás, akkor is külön utakra kerülsz, vagy akkor úgy gondolsz, hogy éled a rendtársaidal hasonló életedet?

B. Gy.: Hát ez nagy kérdés. Van egy objektív és egy szubjektív tényező. Az objektív tényező az, hogy 1945. februárjában a vörös hadsereg már benn van Debrecenben, ahol én piarista tanár vagyok. Ez elég objektív.

S. P.: Erősen objektív.

B. Gy.: '42 nyarán még hívtak ki a rendtársam, Gerencsér Pista, aki Székely hadtestnek a hadtestvezető lelkésze volt, a Donhoz: Gyurka nem akarsz kijönni? Hát beszélj az előjárókkal. Szívesen! - válaszoltam - mert én is vissza akartam szerezni Nagy Magyarországot a Donnál. Aki abban az időben élt, az érti ezt az összefüggést.

S. P.: Mindenki vissza akarta szerezni. Bocsánatot kérek, Trianon után a legszebb szomorú riportot a katolikus származásúnak nem mondható, bár zseniális Karinthy Frigyes írta. Ezt hajlamosak vagyunk elfeledni. Tehát azt mondani, hogy féltette a nemzetet Szabó Dezső meg Wass Albert, és aki esetleg zsidónak született az meg nem. Ez valami fatális félreértés. Láncki Leó a Gyáriparosok Országos Szövetségének elnöke a szó szoros értelmében 1920. június 4-én sírt a GYOSZ ülésén, és nem az elvesztett gyárait siratta, hanem a hazáját. Ezt - bocsánat - ezt el kellett mondanom, talán nem baj.

B. Gy.: Hát ez így van. Az objektív tényező az volt, hogy a Vörös Hadseregnek 45. februárjában Debrecenben otléte annyit jelentett, hogy megszűnt az álom, amiért élt a magyar, az a magyar, aki még Nagy Magyarországon született. Nagy Magyarországon. Nem lehetett belenyugodnunk ebbe.! Ez a szovjet az objektív tényező. Most jöjjön a szubjektív. Amikor én Budapest ostroma után '45. februárjában megérkezem Debrecenbe, én utánam pár nappal beköltözködik rendházunkba egy horvát jezsuita, aki igazolta magát Bánás prépost úrnál, a későbbi veszprémi püspöknél, aki meg szolt az igazgatónak, és kapott egy szobát mellettem a rendházban. Most erről egy kisregényt lehetne mondani, de kifutunk az időből, úgyhogy a kisregény helyett csak azt mondom, ez a horvát jezsuita magyarul se tudott, de tolmácsokat felhasználva - például a német szakos Bulányi Györgyöt - kisközösségeket hozott létre. Ő ugyan nem mondta, de mindannyian sejtettük és ez aztán később beigazolódt, hogy XII. Piusszal beszélt, mielőtt átvette volna magát a fronton, és eljött a szovjet hadseregtől megszállt területre. És XII. Piusz azt mondta neki, hogy jó, menj el, de ne hivatkozzál rám. És ő azt mondta el nekünk, hogyha meg akarjuk őrizni a hitünket, akkor kisközösségeket kell létrehozni, mert a templomi közösségeket tönkrevetik az elvtársak.

S. P.: Ahogy Oroszországban. Lett belőle kosárlabda pálya.

B. Gy.: És hát mondta ezt munkás fiúnak, munkás leánynak, gimnazista fiúnak, gimnazista leánynak, mondta ezt felnőtteknek. Tulajdonképpen a Bánás egy családhoz irányította, és annak a gyerekeiből és szüleiből adódott én meg mellette éltem. Öthét után azt mondta, hogy neki most már tovább kell menni a Szovjetunió irányába és megkér engem, hogy az ifjúsági csoportot vegyem át tőle, amit ő összehozott. Én azt mondtam, hogy nagyon szívesen átveszem, de mit kell azzal csinálni? Hát azt mondja, vegye

elő a teológiai tankönyveit és magyarázza a fiataloknak, hogy van Isten meg a lélek halhatatlan, meg van örök élet. Jó! Megpróbálom. Hát én a debreceni katolikus fiataloknak a legjavával találkoztam, a könyökükön jött az ki, hogy van Isten, van örök élet. Mivel ezekre az arisztotelészi és Schütz Antal-i témákra nem voltak vevők, elővettem a Szentírást. Kínomban. Próbáljátok azt megérteni, hogy 1945-ben miért veszi elő egy pap kínjában a Szentírást? A legrangosabb katolikus világban nőttem fel a pesti piaristáknál, volt lelki vezetőm, lelki atyám, és kérdeztem tőle, hogy mit olvassak? Hát olvasd el Kempis Tamás Krisztus követését. Készen vagyok veled! Olvasd el még egyszer! Elkészültem! Mit olvassak? Hát Szalézi Szent Ferenc Timóteáját. Ott volt apám könyves szekrényében az ötkötetes, 27-ben kiadott Szent István Társulat-i Biblia, levehettem volna bármelyik pillanatban a polcra, de nem kaptam rá indítást. Ez olyan református dolog volt. Nem katolikus dolog. Nem így neveltük a gyerekeket. A következő nemzedéknek már a Szentírást adtuk a kezébe. Kézbe vettük a Szentírást, és végzetes következménye lett ennek. A végzetes következménye az lett, hogy találkoztam ott azzal a mondattal, hogy a barátaid szeretni kell, ehhez nem kell nagy tudomány, erre képes a pogány is, a vámos is. De az ellenségeiteket is szeressétek! Na most az előbbi objektív tényező ebben a pillanatban találkozik a szubjektív tényezővel, és akkor ez azt jelenti a számomra a 40-es évek közepén, hogy ide figyelj komám, neked szeretned kell az oláhokat, a tótokat meg azokat az elvtársakat is, akik ki akarják nyírni a hazádat, az egyházadat is. Értitek ezt? Hát akkor a kopernikuszi fordulat semmi sem a világtörténelemben, semmi sem ahhoz képest, ami fordulatot jelentett, ez az én történetemben. Hogy nekem, aki még '42-ben kimennék a Donhoz, hogy ezektől a tótoktól, oláhoktól visszaszerezzük azt, ami a miénk. Nekem ezeket is szeretnem kell, és az elvtársakat is szeretnem kell. És mindezt nem egy személyben élem át, hanem – négy-öt magyar összehajol – tizenéves fiúkkal és lányokkal. Rájövünk arra, hogy a jézusi új szövetség nem az, amit csináltunk 1700 éven keresztül, nem az, amit a magyar kereszténység címen csináltunk ezer esztendőn keresztül, hogy vágtuk az ellenséget mint a nyers tököt. Hogy ennek semmi köze sincsen ahhoz, amit Jézus akar. Most gondolatok egy huszonéves gyerekre, meg gondolatok öt-hat tizenéves fiúra és lányra, és képzeljétek el, hogy mekkora öntudat kezdett minket dagasztani. Fölfedeztük a spanyol viaszkot. Azt, hogy Jézus azt mondta, hogy mindenkit szeretni kell. Ilyen egyszerű volt az egész.

S. P.: És innen indult ez a sajátos út? Egyszer találkoztam valakivel, aki egy harmadik személyre, akit szintén ismertem, azt mondta rá, hogy az bulányista. Na most, miután te magad lévén a Bulányi, tőled talán eléggé autentikusan megkérdezem, egyáltalán van ilyen? Már nem bulányista, mert az biztos van. De van bulányizmus is?

B. Gy.: Ezt dönts el te magad, azoknak az alapján amiket én itt el fogok mondani.

S. P.: Jó, igyekezzünk!

B. Gy.: Összes egyházi előljáróm a legszorosabban ölelt a keblére, mert tapasztalták hogy oly mondanivalóm támadt ennek következtében, amivel az ország minden részében tudtam lelkigyakorlatot tartani. A kisvárdai nővérek titokban szedték össze a gyerekeket és elmondták nekem: Atya, hát ezek a lányok még éjfélkor is arról beszélgettek egymással, amit az Atya mondott nekik. Úgy fogták ezt a gyerekek akkor, ahogy ez a másik gyerek mondta nekik. A huszonévesek és tizenévesek nagyon közel vannak egymáshoz. Nem az

anyjuknak és az apjuknak hisznek a tizenévesek, hanem egy huszonéves káplánnak vagy papnak.

S. P.: Kellő esztétikai megfontolásból is. Tehát ezt Mécs Lászlóról szokták mondani, hogy nagy hatású lelkigyakorlatokat tudott tartani, mert mentek a budai úriasszonyok a templomba és mondták, hogy de szép férfi. Aztán nem olvasták a verseit.

B. Gy.: Ez nem az a műfaj volt. A szülők, akik nem tíz- és huszonévesek voltak, azok aggódva nézték, hogy akkor, amikor az oroszok itt vannak, akkor ezeket a gyerekeket Bulányi földalatti titkos közösségbe szedi össze. Nem. Ezek a gyerekek mérlegelték, hogy mi lehet a dolgokból, de legbensőbb indíttatásra jöttek össze Debrecenben is, és az ország minden területén. És a debreceni püspöki helynök, Laci bácsi, és a piarista akkori magyar rendfőnök, Sík Sándor, és a váci illetőségű Endrey Mihály az Actio Catholica püspöke, mind a keblükre öleltek. Már szerveztük Endrey Mihállyal a háromszintű országos lelkigyakorlatokat. Aztán 52. augusztus 28-án, Keresztelő Szent János fölvételének a napján, egy este csöngött a csöngő a lakásomon. Kinyitom az ajtót. Van fegyver magánál? Hát nincs. Öltözzön! És elvisz az ÁVO. Nem akarok hosszadalmas lenni. A vége az, hogy csinálnak két hónapi, napi tíz órás vattatás után egy jegyzőkönyvet, aminek az alapján az államügyész kötél általi halált javasol fejemre.

S. P.: Ahogy általában akkoriban az államügyésznek ez volt a feladata. Levelezőn végezték a jogot két hónap alatt. Ezt az eget tanították nekik.

B. Gy.: De a Jónás tanács azt mondta, hogy életfogytiglani elég lesz. '56-ban kijövök, '56 után visszavisznek... életfogytiglan. Ha egyszer az életfogytiglan letelik, de hogy csináljak én többet kisközösséget, minek? '56-ban találkoztam a legbuzgóbbakkal, azt mondták nekem: Atya nem tudunk kisközösséget csinálni, mert bennünket nem bánt ugyan az ÁVO, de akikkel elkezdünk barátkozni, azokra rászállnak, s leoperálják rólunk, és semmit sem tudok majd csinálni. Hát ezzel megyek én vissza a börtönbe. Hát most minek akkor még egy életfogytiglani börtönt beszerezni? Leteszem magamnak a fogadalmat: Nem csináljak többet kisközösséget, csak egyszer szabaduljak ki. Hát egyszer szabadultam, 61-ben.

S. P.: És akkor munkás lettél.

B. Gy.: Se a rendemnek, se a püspököknek nem volt módjuk szóba állni velem, de a Jászberényi úti ócskavas-telepen, ott szóba álltak velem, és ott cipelhettem három műszakban az ócskavasat meg a kokillát, meg megrakhattuk a vagonokat. Nem tudom hány tonnát kellett naponta megemelni, de nem volt probléma, mert a börtönben ötven fekvőtámaszt csináltam minden nap, s ennek következtében izmos legény lettem. És vasárnaponként a váci egyházmegye területén, a legkülönb papnál, a Halász Bandinál töltöttem az időmet azzal, hogy az egyházközséget szolgáltam. Na most így ment ez egészen 1964-ig, amikor jött a Zsinat és most kezd rázós lenni, amit mondok. A Zsinat nem mondott semmit sem az engem érintő szituációról, de a püspökök a zsinat szüneteiben megbeszélték egymással azt, hogy jobb, hogyha a szovjet zónában vannak püspökök, mint hogyha nincsenek. Ennek eredménye az lett, hogy '64. szeptember 14-én a Vatikán szocialista hazánk kormányával 70 évre titkosított – aki fiatal még megérheti, hogy nem lesz titkosított – részleges megállapodást köt, amelynek értelmében újra lehetnek püspökeink.

'51-ben szentelték az utolsó püspököt, talán az Endrey Mihályt meg a Kisberk Imrét. Most újból lehet püspököt szentelni. Az államhatalom előzőleges beleegyezése esetén.

Most értsétek meg a szituációt! '45-től '64-ig egyértelmű volt: Vannak a békepapok és vannak a nem békepapok. A nem békepapok nem feküsznek le a hatalomnak. A békepapok keresik a megegyezésnek az útját. Mindszenty nem volt békepap. S volt aki azt mondta, hogy ez így nem megy. Hát ezek voltak a békepapok. Na most egyértelmű, hogy a Vatikánnal megegyező államhatalom azokat a személyeket engedti püspökké szenteltetni, akik a megegyezés útját keresik. Ez nemde világos, amit most mondtam?

S. P.: Tiszta és egyszerű.

B. Gy.: Az egyik is szereti az egyházat, és a másik is szereti az egyházat. Az egyik is az egyház javát akarja, a másik is az egyház javát akarja. Ott vagyok a szentelésen. Ott van a püspökké szenteltek között egyik egyetemi lelkész társam – '48-ban egyetemi lelkész lettem az iskolák államosítása után. És nézem ezt az egész hoppárét, és akkor bennem elbődül a borjú. A következőt bögi: Jól megnéztem én a '40-es évek közepén azt, hogy mi van az evangéliumban? Az egész világ hülye, csak én vagyok egyedül az okos? És munkába kezdek, és négy évig dolgozom, és e négy év eredményeképpen hat vastag szamizdat kötetben elkészülök 50 éves koromra legjelentősebb munkámmal, aminek az a címe, hogy „Keressétek az Isten országát!”. Honnan jött Jézus? Miért jött Jézus? Mi az az út, amit mutatott? Miért nem fogadtuk be őt? Mi fán terem a Sátán országa, az Evilági ország és az Isten országa? És mire ezt megírom, addigra elfeledem azt a fogadalmat, amit letettem a börtönben, hogy én soha többet kisközösséget nem csinállok. És '68-ban –52-től 68-ig tartó 16 éves halál után – létrejött az egyik új kisközösség. És ugyanaz megismétlődik, ami a 40-es években. Emlékszem, hogy 1973-ban már 13 titkos lelkigyakorlatot tartottam az ország különböző pontjain. Szóval ez volt a másodvirágzás. Az ÁVO csak figyel bennünket, de nem visz már bennünket el. Nem kerülök újra letartóztatásba. Miért? Talán azért, mert él még valaki, aki miatt az ÁVO nem csinálhat azt, amit akar. Ezt a valakit úgy hívják, hogy Mindszenty József. Mikor Mindszenty meghal, a rákövetkező évben Lékai László érsek és bíboros lesz, és az illetékes állami fórum ír egy levelet neki. A levélnek a tartalma az, hogy Bulányi György nem a mi ellenségünk, hanem a ti ellenségeket.

S. P.: Ez az Állami Egyházügyi Hivatal?

B. Gy.: Most itt álljon meg egy pillanatra a menet, hogy világos legyen valami! Jézus, ha csúnyát akart mondani, akkor azt mondta, hogy főpapok, írástudók és vének. Ha Jézus csúnyát akart mondani, akkor azt mondta, hogy királyok és helytartók, fejedelmek és papi fejedelmek. Kaifás és Pilátus egy cég. Ha ezt elbocsátod nem vagy barátja a császárnak – mondja Kaifás a Pilátusnak. Erre Pilátus: Keresztre feszítem őt. Ez szövetség, a trón és oltár szövetsége. Ez a történelemben mindig jellemző volt. Árpád apánknak is megvolt a maga fő táltosa, ha nem is ismerjük a nevét. Ez minden kultúrában így van. Csúnya szót mondok, ez a hatalmi elit. A leggazdagabbak. Az ellentéte a nem normális. A magyar történelemben volt húsz esztendő. ami nem volt normális, amelyet Mindszenty meghatározott: 45 és 64 között. Ebben a húsz esztendőben nem volt a trón és oltár szövetség. Ahogy kipenderítették őt ebből az országból, azonnal lett trón és oltár szövetség. És a Lékai bíborosként sem írhatta meg annak az úri embernek, aki megmondta, hogy a Bulányi nem a mi ellenségünk, hanem a tiétek, nem írhatta meg azt, amit gondol. Ez a Lékai piarista diák volt. Tőlem talán nyolc évvel följebb járt, nem Pesten, hanem Kanizsán. Mondtam, hogy a békepapok meg a nem békepapok az egyik oldal és a másik oldal, és az egyházat

akarta menteni a maga módján. Volt egy személyes beszélgetésem vele, melyen keményen mondtuk a magunkét, ő amit mondania kellett, én meg amit, nekem kellett mondanom. A végén, amikor a lehallgató közeléből az előszobába értünk és felsegítette rám, az öregebbikre a télikabátot, a fülembe súgta: Visszaadom én nekik ezt az ügyet... Nem tudta visszaadni. Ez volt '76-ban. S mindenkit meg kellett győznie arról, hogy én mekkora nagy eretnek vagyok.

S. P.: Mi volt az érv? A tanításod vagy egyáltalán az a szervezet, ami téged körülvevett?

B. Gy.: Mindjárt fogod látni. Köszönöm a megjegyzést!

S. P.: Mert nem mindegy!

B. Gy.: Adok rá választ, és ha nem jó, akkor szólj megint. Itt járt minden piaristák főnöke. Berakhattam a diplomata táskájába azt a hat kötetes szamizdatot, hogy vigye ki Rómába és vizsgáltsa meg. Megvizsgálták Rómában, a Klérus kongregáció, és azt mondták, hogy semmi nincsen benne, ami ellenkezik az egyház tanításával.

Valamit még csináltunk 76 után. Mi ez a valami? Nem lehet egy nemzedéken keresztül következmények nélkül olvasni a Szentírást. Azt olvassa benne az ember, hogy szeressétek ellenségeiteket. Az első nemzedéknek egy tagját, egy négy gyermekes, negyvenes éveiben járó apát, aki annak idején egyetemistaként leszolgálta a maga katonaevét, behívják katonai szolgálatra. Egyetemen tanított az illető. Visszaadja a behívót. De ember, matematikát fog tanítani a katonáknak! – mondják neki. Nem, nem, nem fogok matematikát tanítani. És ezzel '79 őszén elindul a magyar kereszténység történetében az, amit előttünk csak a nazarénusok és a Jehova tanúk tettek, hogy támadnak katolikus fiúk, akik azt mondják, hogy nem tesszük le a katonai esküt, mert ott megesküdünk arra, hogy az ellenséget elpusztítjuk, de nekünk nincsenek ellenségeink. Ha egyszer Jézus tanítványai vagyunk, mi nem tehetünk katonai esküt. Harmincegynehány fiatal megy Baracskára és nem Baracskára a börtönökbe. Három évre katonai szolgálat megtagadásáért. Jár Pest és Róma között a Poggi érsek és a Miklós Imre, az Állami Egyházügyi Hivatal vezetőjével tárgyal, az pedig megüzeni a Poggin keresztül nekem, hogy az egész kisközösségi munkának zöld utat nyitnak, csinálhatunk mindent, csak erről szokjunk le, erről a katonai szolgálat megtagadásról. Akkor meg mi a bűdös fenének csináljunk kisközösséget, ha erről leszokunk? Na most csúnyát fogok mondani, akkor beérhetjük azzal, hogy járunk templomba. A templomban Szent István király kardja látható, a templomi, a hivatalos, a hazafias kereszténység, ott nem probléma az, hogy behívnak bennünket katonának. Az én gyerekkoromban két hivatás volt. Voltak a foglalkozások és volt a két hivatás. Az egyik hivatás, hogy az ember elmegy papnak, a másik meg, hogy elmegy a Ludovikára, ahol a Horthy rendszerben képezték ki a tiszteket a hazának. Ez a kettő –magasztos út, a trón és oltár szövetsége. Hiába üzeni nekem meg ezt Miklós Imre a Poggival, nem mondom azt, fiúk hagyjuk abba ezt a marhaskodást, menjetek, s ne tagadjátok meg a fegyvert.

'82-re összeül a latinul Tribunal Budapestiense, vagy pesti inkvizíció Lékai elnökletével és Gállal Vanyóval, Rózsával, Erdővel. Azzal, hogy dialógusra hívnak engem. Hát ha a dialógusra öten hívnak, én is megyek Halász Bandival, Demeczky Jenővel, Merza Jóskával, Andival. Csak a Bulányi atyát kérik - jön ki Erdő Péter. Bemegyek és tudomásul kell vennem, hogy nem dialógusra hívtak, mert Lékai bíboros kijelenti, hogy a professzor urak és ő az egyház tévedhetetlen tanítását képviselik. Tévedhetetlen

emberekkel nem lehet dialogizálni. Mert vagy azt ismétlem, amit ők tévedhetetlenül mondanak, vagy minek beszéljek. Arra az elhatározásra jutok, hogy semmiféle kérdésre nem válaszolok, tegyenek fel írásban kérdéseket, és én meg fogom azokat válaszolni. Megválaszolom. Lékai bíboros azt kérde: Ki írhatta meg a válaszokat Bulányinak? Senki, ő maga írta. Kapok utána tőlük egy írást, hogy ezek és ezek a tévedéseim. Válaszolok: ezeknek egyikét sem képviselem. Nem vonom őket vissza? Megjelenik az Új Emberben '82. júniusában, hogy mivel Bulányi György nem vonja vissza téves tanításait, ezért eltiltjuk nyilvános papi működéstől, misétől, szentbeszédtől, szentség kiszolgáltatástól.

S. P.: Hát az illegálistól nem is lehet valakit eltiltani.

B. Gy.: Ezt meg kell magyarázni. Az egyházban van egyházjog, az egyházjog ismeri a kiközösítést, s akit kiközösítenek, azt mindjárt el is égetik, de a felvilágosodás óta ez elmarad. Aztán ismeri az egyházjog még felfüggesztést és semmi mást. Ezt a harmadik fajtát az én számomra találta ki a Vatikán. Ez annyit jelentett, hogy mindent csinálhatok, amit egy pap csinálhat. Mindent. Misézhetek, prédikálhatok, szentséget szolgáltatok, mindent csinálhatok, s akárhol, folyóparton, réten, erdőben, reformátusoknál, akárhol, csak a katolikus egyház épületeiben nem. Na most, figyeljétek meg! Ezt nem a magyar katolikus püspöki kar főzte ki, hanem ezt a kedves szocialista hazánk, Miklós Imre egyfelől, másfelől pedig a Vatikán, II. János Pál, s Ratzinger a Hittani Kongregáció bíborosa. A Miklós Imre dühöngött, hogy miért bánik ilyen kesztyűs kézzel ez a Ratzinger a Bulányival. Hát ez volt a kesztyűs kéz?

S. P.: És mit vártak volna, hogy apró darabokra vágjanak, mint Koppány vezért és kirakjanak a különböző várfokokra?

B. Gy.: A felfüggesztés a papi működés alól, ez a minimum, amit elvártak volna. A bírósági tárgyaláson a fő bűn elő sem került, a katonai szolgálat megtagadása. El sem tudom mondani milyen eretnokségek, de mindegyiket megválaszoltam és szerencsére '89-ben a *Páter Bulányi* című könyv 30.000 példányban jelent meg, úgyhogy mindenki megismerheti a történeteket a részleteiben is. Az elő sem került, hanem olyan dogmatikai finomságok, amelyeket simán meg lehetett válaszolni. Az is benne volt a pesti elítélésben, hogy írásaimat felterjesztik a Hittani Kongregációhoz. A Kongregációban akkor már Ratzinger ül. Ratzinger öt esztendő emésztgeti a dolgokat, amikor végül is megjön a válasza, megjelenik a Népszabadságban és az Új Emberben.: Amit írok *téves, veszélyes és félreérthető ... ahogy hangzik*. És ítélet? Semmi! Helyben hagyja azt, amit öt esztendővel korábban a Tribunal Budapestense, helyben hagyja, hogy a nyilvános működés meg van tiltva nékem. Ezt helyben hagyja. 91-ben meglátogatom Ratzingert. Az ő kérésére. Nem kötelező elmennem, de meghívtak előadni Rómába, és meglátogatom őt. Ez alkalommal mondja nekem: Én nem ítélem el az atyát. Amikor meg a hazai püspökökhöz fordultam, hogy tegyük már rendbe, legalább rendszerváltozás után ezt a dolgot, ők meg mondták: kedves Atya, a maga ügye teljesen Rómán fordul. Komám asszony hol az olló?

'96-ban megint itt jár a piarista generális, s megkérem, hogy vigyen már egy levelet Ratzingernek, aki még mindig nem pápa, csak a Hittani Kongregációnak a prefektusa, de ő volt, aki csinálta ezt a nagyjából húsz esztendő. Azt írom meg ebben a levélben, hogy az én hazámban 15 letöltött esztendő után az apagyilkosnak is megbocsátanak, hát mi baj van velem? Leírom a Hiszekegyet, Hiszek egy Istenben, mindenható atyában... és aláírom. Hát mi baj van velem?

Egy külföldi újság azt mondta, hogy nem lehet érteni, miért hatott ez a levelem, mert azt üzenté a Ratzinger a generalissal, hogy ő mindent elintéz a püspökökkel. Az aranyismeret a volt Pártfőiskolán - ami ma a Professzorok háza - tudtam csak elmondani, ez volt '93-ban, de '97-ben megérkezett Ratzinger levele a Magyar Püspöki Karhoz és a Kar kimondta, hogy *megszűntek a korlátozó intézkedések*. Azok a korlátozó intézkedések szűntek meg amelyek értelmében én csak egyházi tulajdonon kívüli helyeken, intézetekben prédikálhatok. És már itt is vagyunk az utolsó időben, aminek mi a jellemzője? Megszűntek ezek az intézkedések? Hát akkor szűnnek meg, amikor egy püspök vagy egy plébános meghív a templomába, hogy ott valamit csináljak. De ha nem hív meg, akkor marad minden a régi. Hát most már 10 esztendő elmúlt azóta, s elmúlt hatszáz vasárnap meg ünnep, és akadt 20 vagy 25 a hatszáz vasárnapból, amikor meghívtak.

S. P.: A semminél több.

B. Gy.: A semminél több. Van még kérdésed?

S. P.: Tulajdonképpen egy valami. Mert én azt szeretem, gondolom mások is, hogyha úgy tudunk az asztaltól felállni, hogy az emberekben még valamiféle hiányérzet ne maradjon. Egy valami volna. Könnyű volt-e mindezek után, amit hallottunk? Mikor nekem a rendházadban elmondtad a névsort, a 82-es vizsgálatodról, nekem egy kicsit megfájdult a szívem, hisz három volt tanárom neve hangzott el, és négyesnél rosszabbat egyik sem adott, s igen szomorú lettem attól, hogy mire használták őket. De ez mellékkörülmény. Mindezek után, könnyű volt megállni, hogy ne haragudj senkire? Ne gyűlölj senkit? Mert nekem egyébként ebből, amit elmondtál, nekem az volt az érzésem, hogy ezek az emberek nem gyűlöltek téged, csak használták valakik valamire. Ők úgy voltak ezzel... – bocsánat megint egy személyes példa. Sajtóügyben elítéltek X évvel ezelőtt, és a nyomozótiszt a vizsgálat végén azt mondta, hogy örülök, hogy megismerkedhettünk művész úr. Na most ilyen nyomozó akkor mond valakinek, ha szíve szerint azt mondaná, hogy menjen már haza és hagyjuk ezt a fenébe. Csak ő ezt nem mondhatta. Nem ugyanezt érezted?

B. Gy.: Az volt a kérdés hogy van-e harag a szívemben?

S. P.: Igen, igen. Ez a fontos kérdése, a többi az mellékes.

B. Gy.: '97. szeptemberében, mikor rendbe tették az ügyemet, akkor a parlamenttől kezdve fölujjongottak sokan, hogy a rendszerváltás, ezzel válik teljessé, hogy a Bulányit rehabilitálta a Szent Szék. Haragudott-e valakire Jézus? Ezt a hosszú életet úgy tudtam végig csinálni, hogy minden tettemet erre a mérlegre teszem rá. Ha megvolt a véleménye a főpapokról, az írástudókról, a vénekről, a királyokról és helytartókról, és nem csinált titkot belőle, én se csináltam titkot abból, mi a véleményem erről a trón és oltár szövetség jegyében létrejövő egyházi intézményről. Sosem csináltam titkot. Abból, hogy én nem tartom jézusi útnak. Két okon is. Jézus példájából meg a lelkiismeretemből. Én ott élek most a pesti rendházban 16 piarista között. Ezeknek egyike '97-ben azt nyilatkozta a genfi Ökomené lapjában, rendtársáról Bulányiról, hogy a Bulányi integrálhatatlan. És amikor találkozunk egymással, egymás nyakába borulunk. Azért, mert az ő lelkiismerete azt mondja, hogy ez az út ahol a Bulányi jár, ez sehova sem vezet. Hát Jézus esetében is sehová vezetett, csak azt Golgotának hívták.

S. P.: Így a mai szemmel nézve ez nem sikertörténet.

B. Gy.: Nem tudom, ezt a jövő tudja megmondani. Dosztojevszkijnek a Karamazov testvérek c. regényében van a Karamazov Ivánnak egy poémája, s a poémának a

tartalmát elmondom. Jézus a XVI. században újra megtestesül és Saragoza piacán meggyógyít egy halálos beteget. És ott van Torquemada is, az inkvizíció bíborosa, és azonnal fölmenti a helyzetet, és int a katonáknak és Jézust rögtön elviteti. És éjszaka fölkeresi Jézust a börtönben, és hosszú előadást tart neki – azaz hogy Karamazov Iván. A végső summája ez: azt mondja Jézusnak, hogy menj vissza! Amit te akartál, az nem lehetséges! Ami lehetséges, azt csinálja az egyház! És Jézus nem válaszol neki és Torquemada otthagyja Jézust.

Hátha az a rendtársam, akit én szeretek és átölelek, azt mondja, hogy a Gyurka integrálhatatlan, hát én is tudom, hogy integrálhatatlan vagyok. Mert a trón és oltár szövetségében áll fenn a történelem. A hatalmi elit vezeti a társadalmat és ez a hatalmi elit rendelkezik az egyház részéről olyan befolyással – az összes egyházakat figyelembe véve – hogy egy pár százalék még templomba jár. S ha a felvilágosodás következtében, amely kivette a főpapok kezéből a gyufát, Golgota következmények nélkül lehet mondani azt, amit Jézus mondott és amiről Torquemada azt mondta, hogy nem lehetséges, megvalósíthatatlan, hát akkor miért ne mondjam tovább a magamét? Szeretnek, megbecsülnek engem a Piaristák között. Én vagyok a Gyurka bácsi ott. Tudják, hogy mit mondok. Azt is tudják, hogy integrálhatatlan vagyok. Értitek ezt? Most miért haragudjak akárkire? Miért haragudjak? Nem haragszom senkire! Ámen.

S. P.: Épp ezt akartam mondani szerény dramaturgiai érzékkel, hogy ez egy nagyszerű, pompázatos zárszó volt, és egy fantasztikus változást láthattunk, azt hiszem. Sejtettem egyébiránt hogy sok dolgom nem lesz, de így volt természetes és így volt helyes. A változás, ami számomra rendkívül izgalmas volt, így alig egy méternyi távolságból, hogy már bocsáss meg érte, de kórházból ide hoztunk egy idős embert, és itt megtörtént az a fajta emberi csoda, amit valóban csak az elhivatottak, a kiválasztottak tudnak. Mint a nagy színészek, és ezt most nemcsak valamiféle pejorációnak tekintsek, mert kérem a drámaíró számára a színész fontos ember. Amikor az idős színész már alig tud elmenni az öltözőtől a színpad széléig, de amikor kilép a nézők elé, akkor műveli a csodát. Egy fiatalembert hallottak, azt gondolom, ez nem volt vitás, egy kilencven esztendő, alig kilencvenedik évét taposó fiatalembert, akivel lehet vitatkozni, nem kell minden szavát szentírásnak tekinteni, mert a szentírás a szent írással azonos, mi meg csak egyszerű emberek vagyunk, de egy biztos. Azt mondta, amit gondolt, és még valami biztos, egy életen át azt mondta, amit gondolt. És ha körbetekintünk ebben a zavaros világban, ebben a hitvány magyar közéletben, ez önmagában akkora élmény, amiért azt gondolom érdemes volt meghallgatni. Hiszen a mai világ arról szól, és én most nem az egyházzal beszélek, hogy a mondatokat kódolni kell, a mondatokat megmagyarázni kell, és ha valaki mond valamit, lassan eljutottunk odáig hogy azt mondjuk, na így biztos nincs, mert ezt mondta. Egy ilyen világban egy olyan ember, aki azt mondja egy életen át amit gondol, bármit is gondol, érték, megőrzendő, tisztelendő a szónak minden értelmében. És én a magam részéről még egyszer mondom mint néhány ügyben megperzselt egykori ifjú, sokszorosan megfigyelt író és egyházi diák, nagyon örülök, hogy így együtt lehettünk, és nagyon remélem, hogy ez keresztényekhez méltó keresztény este volt. Mindnyájunk nevében köszönöm figyelmüket és örülök hogy ennyien elfáradtak ide.

(Taps)

B. Gy.: Hadd mondjak egyetlen szót! A 25 alkalom között, ez volt az első alkalom, amikor püspöki meghívásból beszélhettem.

(Taps)

dr. Beer Miklós püspök: Köszönöm, hogy itt voltál és köszönöm mindnyájatoknak, hogy eljöttetek. Én is láttam a filmet II. János Pál pápáról: talán ez volt a címe: "Egy ember, aki pápa lett" Ezt a kort átértük mi itt Magyarországon is. Megsejtettük, hogy az Úristen számunkra kacskaringósnak tűnő utakon át építi Országát, de utólag kiderül, hogy mégis egyenes az út. Gyurka bácsi ennek a kornak hiteles tanúja, aki bátran felvállalta ennek az útnak kacskaringóit is. A Jó Isten áldjon meg.

(Taps)

BOGÁR LÁSZLÓ NEMZET-PROGRAM (2.)

1. A nemzetnek, mint közösségnek a történelmi mélységű roncsoltsága.

Egy igen rég óta tartó süllyedés nyomán történelmi mélységbe került a nemzetnek, mint közösségnek az önmagához való reflexív viszonya. Nincs ma már egyetlen olyan a nyilvánosságban tárgyalható alap-kérdés sem, amely körül minimális konszenzus volna teremthető, nem is beszélve az együttes cselekvés hosszú távú stratégiája körüli összefogásról. A helyzet, túlzás nélkül az 1850 és 1957 körüli időszak görcsös, önpusztító indulatokkal teli bénultságát és tehetetlenségét idézi, „pisztolyként egymásra fogott magyarként” mered egymásra a hamis törésvonal mentén a „két Magyarország”.

2. A nemzet spirituális talapzatának lepusztultsága.

A magyar nemzet önazonossága átélhetőségének rég óta növekvő egyre súlyosabb zavarai, a nemzeti-közösség „elkiállapotát” történelmi mélypontra juttatták. Ahogyan az kiszámítható volt, mindez egy bizonyos kritikus határt átlépve a hétköznapi lét elemi együttműködési normáit is szétroncsolja. Pusztulnak a bizalom, együttérzés, szolidaritás, a „társadalmi tőke” felbecsülhetetlen értékű készletei. Ráadásul mindez egyre inkább öngerjesztő lefelé tartó örvénylésben nyilvánul meg fokozva a büntudat agresszivitás büntudat hibás köreit, társadalom-lélektani patológiáját.

3. A nemzeti szuverenitás csonkoltsága.

Az „elbeszélhetetlensége” miatt egyre súlyosabb következményekkel jár az, az evidens összefüggés, hogy 1990 óta ugyanúgy „birodalmi függésben” élünk, mint az elmúlt közel fél évezred során mindig. Csak mivel ez a „birodalom” nem a fizikai, hanem a „szimbolikus” térben épült fel, és a konstruált hamis-narratívák védik, még kevésbé kontrollálható alávetettségünk intenzitása. Számos jel utal azonban arra, hogy a társadalmi újratermelés lepusztulási lejtője e birodalmi erőforrás „szivattyúk” teljes ellenőrizetlenségének köszönhetőek elsősorban. Mindez a „rendszer” összeomlásához, káosz kialakulásához vezethet.

4. A nemzet önmagával folytatott „diskurzusának” lehetetlenülése.

Magyarország egyre mélyebbre süllyed a „verbális polgárháború” örvényeibe. Ennek egyik fő oka, hogy nemcsak, hogy nem alakultak ki a helyzethez illeszkedő kommunikációs mezők, eszközök, technikák, hanem mindezen döntő fontosságú elemek alapvetően éppen azoknak a struktúráknak a kezében vannak, amelyek a birodalmi alávetés elmélyítésében érdekeltek. Hamis

értelmezési keretek, fogalom-készletek zavaros örvényei kavarnak abban a térben, ahol a minket körülvevő lét megértésének és a nemzet, mint közösség javára történő felhasználásának eljárásait kellene folyamatosan újraalkotni.

5. A népesedési folyamataink lepusztulása.

A magyar társadalom lassan fél évszázada egyre mélyülő demográfiai válságban van. A népesedési folyamatok fokozódó hanyatlásának közvetlen oka a termékenység mutatók, és ebből következően a születés-szám végzetes csökkenése, de szerepet játszik benne az igen magas, és főként leginkább a produktív korosztályokat érintő igen magas halálozási ráta is. A demográfiai tendenciák az adott közösség legpontosabb „tükrét” adják, így benne összefoglalva ismerhető fel a bennünket sújtó szinte valamennyi társadalmi, gazdasági, politikai kulturális, ökológiai stb. ok és következmény.

6. Az egészség vagyunk roncsolódása, az egészség „ügye”.

A magyar társadalom az elmúlt negyven év során szinte példátlan mértékű egészség-vagyonpusztulást élt át. Mindez azt a feltételezést támasztja alá, hogy a „rendszerátalakítás”, tehát a globális birodalmi alávételünk valójában már a hetvenes években elkezdődött. Az egészség-vagyon roncsolódásának súlyossága abból adódik, hogy egy teljesen felkészületlen társadalmat hajszoltak át igen rövid időn belül a birodalmi követelményekhez való alkalmazkodás valamennyi állomásán. Mindez a patológikus önpusztítás olyan rendszerét hozta létre, amely Európa egyik legrosszabb egészségű országává tesz minket.

7. A szűkebb értelemben vett egészségügyi rendszer.

Bár a szűkebb értelemben vett egészségügyi rendszer csak kb. 10-15%-ban „felelős” az adott társadalom általános egészségi állapotáért, de súlyos helyzetünkből következően rendkívüli jelentősége van az ebben a rendszerben lezajló folyamatoknak is. A rendszer ma képtelen megfelelni annak a feladatnak, amelynek lényege, hogy a torz lét-módból származó minden patológikus következménnyel a szűkebb értelemben vett egészségügynak kellene megbirkóznia. Különösen úgy, hogy ma két egymást kizáró társadalom-filozófiára épülő törekvés-nyaláb frontáll-zónájává van átalakulva.

8. A társadalmi egyenlőtlenségek kezelhetetlen növekedése.

A magyar társadalom már a 80-as évek végén is a térség legnagyobb egyenlőtlenségeket mutató társadalma volt, az azóta eltelt húsz év során pedig szintén Magyarországon növekedtek a legdinamikusabban az egyenlőtlenségek, így azok szintje ma már az átlagos latin amerikai országokét is meghaladja. Olyan végzetesen leszakadó „társadalmak” jöttek létre, mint az alsó 35-40%-ot kitevő roncs-, és az alsó 10-15%-ot kitevő pária-társadalom, a történelemből kilökött rés-lakók „társadalmi”. Mindez azt jelenti, hogy a magyar társadalom létminőségükben eltérő „társadalmakra” van szétesőben.

9. A nemzedéki szolidaritás roncsolódása, a nyugdíj rendszer válsága.

A népesedési lejtő és a szétroncsolódó egészség-vagyon folyamatosan pusztítja a nemzedékek közti szolidaritási kötések, és megjelenik a nyugdíj rendszer egyre súlyosabb válságában is. A meg nem született generációk felnevelése helyett fogyasztásra fordított összegeket az ezt elmulasztó nemzedékeken „hatja be” a társadalmi reprodukciós mechanizmusok mélyszerkezetének elemi logikája. Tovább rontja a helyzet értelmezését, hogy a magán nyugdíj rendszer hamis hiedelmei azt ígérk, hogy e rendszer

elháríthatóvá tudja tenni a népesedési válság nyugdíj rendszerre gyakorolt végzetes következményeit.

10. Az ökológiai rendszerünk pusztulása.

A külső természet részben magán viseli az általunk követett pusztító létmód minden következményét, más részt a rendszer lepusztultsága tovább torzítja a követett létmód egészét, vagyis itt is öngerjesztő lefelé tartó spirálmozgás alakult ki. Az új három-dimenziós nemzeti vagyoni leltár létrehozása teremtheti meg a külső természetnek a komplex társadalmi újratermelési folyamatokban játszott valóságos szerepének átértelmezését, és az „egész”-séges létmód irányába tett fordulat esélyét.

11. A társadalom anyagi újratermelési folyamatainak („gazdaság”) válsága.

A nemzet-stratégia legfőbb célja éppen annak a bemutatása, hogy a gazdaság és annak válsága nem alapja, illetve oka a társadalom komplex öko-szocio-kulturális újratermelési folyamatainak, hanem sokkal inkább következménye. Az általános reprodukciós válság azonban éppen amiatt alakult ki, mert a magyar társadalom elvesztette saját elemi szintű anyagi újratermelési folyamatai feletti ellenőrzés minden esélyét. A „gazdaságunk” valójában néhány tucat multinacionális óriás globális hatalom-gazdasági érdekeinek van alárendelve, lényegében teljesen figyelmen kívül hagyva annak társadalmunk anyagi újratermelésben játszott szerepét.

12. Az alkotmányunk alkalmatlansága.

A magyar alkotmány már igen régóta képtelen eredeti történelmi funkciójának betöltésére, vagyis a „nemzet-test” megvédésére és gyarapítására, ehelyett utat nyit a birodalmi diktátumokat kollaboráns módon teljesítő végrehajtó hatalmaknak. A rendszerváltás korrekciója egyben új alapokra épülő alkotmányt is igényel tehát.

II. Az új nemzet-stratégia alap-pillérei.

Amint azt már említettük e fejezet alapvető törekvése, hogy megkísérelje megfogalmazni azokat a fő célokat, amelyeket a nemzetnek, mint közösségnek maga elé kellene tűznie annak érdekében, hogy képes legyen visszafordulni az eddig vázolt történelmi lejtőről. Itt még szándékosan nem vizsgáljuk e célok „realitását”, amit nyilván azok a „korlátozó feltételek” rajzolnak körül, amelyek részben saját belső viszonyainkban, részben (főként!) a külső hatalmi térben léteznek. Itt csak egyetlen „realitás” létezik számunkra, hogy a célok rendszere segítsen a süllyedés megállításában, a visszakapaszkodásban. Ezért aztán a korlátozó feltételeket „eleve bekalkuláló” uralkodó gondolkodási mód számára talán sok esetben utópisztikusnak tűnhetnek fel az itt megfogalmazódó nemzet-stratégiai célok. Ez akár igaz is lehet, de ez akkor egyben azt is jelentené, hogy maga a visszakapaszkodás is utópia csupán, és sorsunk megpecsételődött. Ez a dolgozat azonban arra a meggyőződésre épül, hogy helyzetünk ugyan valóban nagyon súlyos, és a kilábalás roppant nehézségekkel jár, de nem lehetetlen. Az első nehézséget az jelenti, hogy a válság nagyon bonyolult komplexum, és igen nehéz pontosan beazonosítani azt a kritikus pontot, ahonnan az új stratégiai kiindulhat. Bármelyik pontról is indítsuk a célok kijelölését, azonnal ezernyi akadállyal és ellenállással kell számolni, ezért nagyon fontos, hogy a kritikus pont olyan legyen, ahonnan kiindulva már az első lépéseknél egymást-erősítő (szinergikus) folyamatok indulhatnak el. A második nehézség abban az elsőre talán furcsa kérdésben mutatkozik meg, hogy ki is legyen az új stratégia „alánya”, pontosabban kik legyenek az alanyok. Ha ugyanis igaz az a feltételezésünk, hogy a rendszer egésze került válságba, akkor a kilábalást

csak valamilyen „korrekció” jelentheti. Hogy ez a korrekció „új rendszerváltást” jelent-e egyben, azt most még nehéz megmondani, bár a stratégia-alkotás egy bizonyos pontján elkerülhetetlenül szembesülnünk kell ezzel a kérdéssel is. Ebben a szereplők kilétét firtató kérdésben tehát rejtetten benne foglaltatik egy még kényesebb „harmadik típusú” nehézség is, ez pedig az, hogy van-e az előttünk álló roppant feladatnak „evolutív” megoldása, vagy már csak „revolutív” megoldások jöhetnek szóba. Vagyis, hogy a belső, de főként a külső (minket függő helyzetben tartó) aktorok tudnak-e és/vagy akarnak-e konstruktív tanulással reagálni a korrekciós kényszerre, vagy ellenállásuk (destruktív, patológikus tanulásuk) előhívja a „revolutív” megoldások igen kockázatos „végső” eszközét. Ezek a nehézségek valójában nem a stratégia-alkotással foglalkozó jelen fejezet kérdései igazán, hiszen, mint jeleztük, itt éppen az a célunk, hogy csak a lejtőről való visszaforduláshoz feltétlenül szükséges teendőkre összpontosítsunk, szándékosan figyelmen kívül hagyva e célok „realitását”, illetve a szükséges eszközök, eljárások, intézmények meglétének kérdését. Az új nemzetstratégia fő céljai tézis-szerűen a következőképpen foglalhatók össze. Olyan stratégiára van szükség, amely:

1. újraegyesíti a nemzetet, mint közösséget
2. helyreállítja annak spirituális talapzatát, létrehozza önazonosságá visszavételének feltételeit, javítva ezzel „lelki állapotát”
3. újrafogalmazza, és az adott globális feltételeket figyelembe véve helyreállítja szuverenitásunk elengedhetetlen minimumát
4. létrehozza a nemzet önmagával folytatott párbeszédének zavartalanságát biztosító kommunikációs tereket, média feltételeket
5. megteremti a népesedési egyensúly feltételeit, helyreállítva a család intézményének történelmi alapstruktúráit
6. általános egészségi helyzetünket jelentősen javítja, helyreállítva legalább a 40 évvel ezelőtt egyszer már elért nemzetközi pozíciónkat
7. ehhez kapcsolódva új nemzeti intézményi alapra helyezi a szűkebb értelemben vett egészségügy rendszerét
8. létrehozza a különböző társadalmi csoportok közötti szolidaritás új rendszerét, mérsékelve az egyenlőtlenség jelenlegi szintjeit
9. nemzeti alapokra helyezi (vissza) a generációk közötti szolidaritás fő intézményes elemét jelentő nyugdíjrendszert
10. megteremti az ökológiai egyensúly ellenőrzésének és tartós javításának feltételeit
11. a társadalom anyagi újratermelési folyamatait, vagyis a gazdaságot összhangba hozza a fenti stratégiai követelményekkel, részben alárendeli azoknak
12. végül mindezen nemzetstratégiának megfelelő olyan alkotmányt hoz létre, amely rögzíti e hosszú távú társadalom-újratermelési rendszer alapjait

A fenti stratégiai célok megvalósítását három olyan elem segítheti, amelyek részben már eszközök ugyan, létrehozásuk részben alapvető cél is. Ezek:

új értelmezési keret és fogalom-készlet (narratíva) megteremtése

átfogó nemzeti vagyon-mérleg megteremtése

olyan közéleti struktúrák létrehozása, amelyek elősegítik a nemzet újraegyesítésének folyamatát

Lássuk ezek után, mit takarnak a fenti nemzetstratégiai célok, hogy aztán a következő fejezetben megpróbáljuk ütköztetni mindezeket a fennálló külső és belső viszonyok korlátozó feltételeivel.

1. A nemzet újraegyesítése

A nemzet újra-egyesítése azért döntő cél, mert olyan érdekütközések erőterében kell sikeresnek mutatkoznunk, amelyekből csak átfogó összefogás esetén kerülhetünk ki győztesen. Ma a magyar társadalom végtelenen megosztott, ráadásul e megosztottság javarészt hamis törésvonalak mentén alakult ki. Az újraegyesítés csak olyan új értelmezési keret segítségével lehetséges, amely világossá teszi, hogy a fő törésvonal nem a jobb és baloldal között van, hanem e két politikai oldalon belül. Még hozzá egy felől azok között, akik a nemzeti érdekek stratégiai képviselőit elégtelennek tartják, és a rendszerváltás bukásának fő okát is ebben vélik felfedezni. Másfelől azok között, akik a rendszerváltás rendszerét kielégítőnek vélik, és ellenzik a nemzeti érdekek határozottabb képviselőit. A közbeszéd szerkezetének átalakítása, vagyis az új „narratíva” éppen azért döntő jelentőségű, mert e nélkül nem tehetők nyilvánossá a valós törésvonalak, és nem kezdődhet el az ennek megfelelő új közéleti szerveződési formák békés úton történő megvalósítása. Mindez szorosan kapcsolódik a 3. pontban jelzett stratégiai célhoz, vagyis a szuverenitás erősítéséhez, a 4. pontban jelzett új nyilvánosság-szerkezethez, és végül az új alkotmány létrehozásának 12. pontban vázolt követelményéhez. Azért hangsúlyozzuk az „új közélet szerveződési formák” jelentőségét, mert az újraegyesítés nem feltétlenül pártpolitikai talapzatra épülve mehet végbe. Sőt mind több jel utal arra, hogy részben, vagy egészben éppen azokkal szemben.

2. A nemzet spirituális talapzatának helyreállítása.

A spirituális talapzat helyreállítása, az önazonosság visszaszerzése ma még szinte felfoghatatlanul nehéz feladatnak tűnhet fel, mégsem kerülhető meg, mint stratégiai cél. Mindez ráadásul a XX. század alapvető traumái feletti nyílt diskurzus megnyitása nélkül elképzelhetetlen, és ez kezdetben látszólag éppen szembemegy a nemzet újraegyesítésének alapkövetelményével. Ez azonban csupán a látszat. A spirituális talapzat roncsoltsága ugyanis főként éppen azért következhetett be, mert feldolgozás helyett mindig az éppen regnáló „kurzus” rövid távú érdekei szerinti hamis narratíva passzív tudomásul vételének nem volt alternatívája. (Mindez a rendszerváltás időszakára is vonatkozik, sőt!). A magyar társadalom igen rossz „lelki állapota” az elfojtások, megalázottságok, egymásra torló hazugságok miatt „szomatizálódott”, és főként ez vezetett a testi egészség katasztrofális leromlásához. Ugyanígy nem kerülhető el a nemzetről és a nemzethez való tartozásról szóló nyílt viták lefolytatása sem. Csak így képzelhető el az a „katarzisz”, amely a testi-lelki gyógyulás egyetlen lehetséges útja. A feladat roppant nehéz, de volt már példa akár a XX. század európai történetében is sikeres kísérletekre, és fontos tudatosítani, hogy e nélkül nincs esély a válságból való kikapaszkodásra.

(folytatjuk)

FARAGÓ FERENC

A HUMOR, MINT KAPCSOLAT A TRANZSCENDENCIÁVAL

„A humor az utolsó maszk. A humor a tragédiánál mélyebb. Ahogy a bolond mélyebb, mint a bölcs.”

(Hamvas Béla Karnevál)

Az emberi gondolkodás talán kísértetiesen méltatlanul bánik a humorral, azzal a képességünkkel, hogy tudunk önfeláldozóan

nevetni másokon és nem utolsó sorban magunkon. Kétségkívül, ez a kizárólagos emberi sajátosság, nem nagyon érintette meg nagy gondolkodóinkat. Mi az oka ennek? Talán az a külső elvárás, hogy a bölcsnek komolynak, méltóságteljesnek illik lennie és ilyen kivárá mellett semmi helye a humornak. A szabályt erősítő kivétel természetesen azért akad. Kezdjük mindjárt a görögöknél, a nagy bölcsök közül talán csak Szókratész merete humorba ágyazni komoly gondolatait. Írni nem írt, de lejegyezték róla vidám, természetes derűjét, közvetlenségét, időnként – akinek kijárt – maró gunyorosságát is. A gúny a nagyoknak és a komolyaknak szólt, az akkori farizeusoknak, pontosabban a görög demokrácia kegyeltjeinek. Napjaink fogyasztói, pontosabban bekebelezői világában mennyire aktuális lenne, amit fennmaradt róla: „Amikor az athéni piacon az áruk roppant tömegét szemlélte Szókratész, gyakran ezt mondta magában: „Mennyi mindenre nincs szükségem.” (Diogenész).

A görögöknél tartva szavunk etimológiáját is megtaláljuk, nevezetesen Hippokratésznál. Az ókori orvos felfogása szerint a humor a szervezet nedveit jelenti, amelyektől az ember testi és lelki jólléte függ. Zseniális megérzés, ma már tudományosan is megtapasztalhatjuk, ha van humorunk: jól érezzük magunkat.

Az Ószövetségben, ha nem is túlzott mértékben, de jelen van a humor, a nevetés. Mi több kiderül, az Úr neveti ki az acsarkodó gonoszt. „Fondorkodik a gonosz az igaz ellen, és fogait csikorgatja rá: Az Úr neveti őt, mert látja, hogy eljő az ő napja.” (Zsolt 37. 13.). Másszor meg az Úr neveteteti meg Ábrahámot meg Sárát, mert idős koruk ellenére gyermekük születik. „Ekkor arczára borúla Ábrahám, és nevéte és gondolá az ő szívében: vajjon száz esztendő embernek lesz-é gyermeke? Avagy Sára kilenczven esztendő lévén, szülhet-é?” (1Móz 17. 17.), és „Ábrahám pedig száz esztendő vala, mikor születék néki az ő fia Izsák. És monda Sára: Nevetést szerzett az Isten, énnékem; a ki csak hallja, nevet rajtam.” (1Móz 21. 6.). Megtudhatjuk még, hogy mindennek megvan a maga ideje – még jókedvnek, nevetésnek is: „Ideje van a sírásnak és ideje a nevetésnek” (Préd 3. 4.). Ha továbblapozunk a Prédikátor könyvében, elég rossz véleménnyel szembesülhetünk a humort, a nevetést illetően. „A nevetésről azt mondom: bolondság! A vígasságról pedig: mit használ az?” (Préd 2. 3.); „Jobb a szomorúság a nevetésnél; mert az orcának szomorúsága által jobbá lesz a szív.” (Préd 7. 3.); „Mert olyan a bolondnak nevetése, mint a tövisnek ropogása a fazék alatt; ez is hiábavalóság!” (Préd 7. 6.)

Az Evangéliumi humor a legfinomabb humor: az örömhír. Ami nem szilaj jókedv, mámoros gondtalanság, harsány nevetés, hanem az a derű, ami megadja annak az alaphangját, ahogyan a világot kell szemlélnünk. „Boldogok, akik tudnak saját magukon mosolyogni.” Fogalmaz át egy pszichológus, és teszi hozzá találóan: „...mert sohasem fogják abbahagyni.” Ez, meg az önszemléletünk derűje, ami átsegíthet sok-sok hétköznapi nehézségen. Gromon András az evangéliumi humor kapcsán Jézus iróniájáról beszél, amely keserű, de szellemes, finom gúny. Célpontja a nép, a gazdagok, az ellenfelei, a tanítványai és önmaga. Jézusnak remek humorérzéke volt, némi képzavarral azt is mondhatnánk, hogy *szellemes* ember volt. Jókat derült a világ alakoskodásán, a farizeusok okoskodásán, a tanítványok értetlenkedésein és ugyanakkor mindezek mélyen bántották is. Lukács boldogság mondásai közül a harmadik a transzcendenciába helyezi a humort, a nevetést:

„Boldogok vagytok, akik most sírtok, mert nevetni fogtok.” (Lk 6. 21.)

Az iszlámról kialakult kép komor, szigorú, amely a humor és a szellemesség megjelenésére kevés teret enged. De maguk a muszlimok egyébként előszeretettel - és valószínűleg jogosan - mutatnak rá, hogy Mohamed az egyetlen olyan próféta, akiről olyan beszámolók maradtak ránk, hogy kifejezetten kedvelte, sőt maga is művelte a viccelődést és a szellemességet. Számos Mohamed tetteiről vagy mondásairól szóló beszámoló ábrázolja a prófétát tréfálkozás közben.

A humor a végső igazság megnyilvánulása, ha már a remény is elfogy: marad a humor. A humor felemeli a kicsit, kigúnyolja a hatalmast. Mert a hatalmas mindig bizonytalan és szárnalmas, s ezt a humor neveltségessé teszi.

Az irodalom talaja kiválóan alkalmas arra, hogy a humor a transzcendenciájából a felszínre kerülhessen. A vígjáték egyidős a tragédiával és azonos a létjogosultsága az irodalomban, mi több ugyanarra a kérdésre keresi a választ. Csupán az egyik *így*, a másik *úgy*. A világirodalomban a humor mélysége – avagy magassága – Cervantes művében a Don Quijote-ében mutatkozik meg leginkább. A transzcendens vonatkozásai rendszerben Don Quijote reménye igazolódik, s nem Sancho Panza realizmusa, földhözragadtsága; s a főhős bolondozásai, csínytevései, neveltségessége szakrális méltóságot nyernek. A bolond bölcsőbb az okosnál, a humor az igazság elője, mert vannak olyan állapotok, amikor a komolyság bizony a legkomolytalanabb. (Sokak számára egy fegyveres díszszemle vigyázz-menete a világ legkomikusabb története.)

A magyar irodalom is sokat tud a humorról és szinte mindenki, aki említésre méltó, él is a derű magasabb dimenzióival. Arany János a humor transzcendens meghatározottság mellett a dialektikáját is észre veszi. A komédia és a tragédia egy ugyanazon dolognak más és más aspektusai. A komikum is, a tragikum is az ember határait tárja föl, végtelenséget feltételez, de mindkettő az emberi végesség megnyilatkozásai. A „Széptani jegyzetek”-ben a költő a neveltség álarcába rejtett sírásról beszél, mert a humor a fájdalomtól ered – és oda is tér vissza. „A humoros író mély fájdalmat érez a világ romlásán, de nem lévén reménye javítani, kétségbeesetten kacag önmaga és a világ felett.”

A humor az úgynevezett valóságból karikatúrát csinál, és meggyőz arról, hogy ez az igazi valóság. A *humor-érzékszerv* veszi csak észre, fedezi fel azt a valóság-karikatúrát, amely nem harsány, nem hivalkodó, hanem finom, egyben belső is: ezo-terikus. Ha a humor harsánnyá, hivalkodóvá válik, akkor kifordul önmagából, s az már nem humor. Jószerivel bántó durvaság, trágárság, feltűnési viselkedés. Az átvilágítás helyett elsötétít, bemocskol és bemocskolódik. Még a legjobb esetben is talán egy kis *csiklandozás*, de semmiképpen nem *szellemesség*. Ekkor már a humorista nem moralista.

A humor kizárólag emberi sajátosság – no, meg jelen hipotézisünk szerint isteni is. A tárgyak önmagukban nem humorosak, csak ha vannak emberi vonatkozásaik. Az állatvilágban is ismeretlen fogalom a humor, ám ha emberi tartalommal töltjük meg, jót nevelhetünk, például La Fontaine a holló meg a róka történetén. De csak, ha felismerjük: jé, ezek mi magunk vagyunk! Valahogy így:

Holló úr ült a fatetőn
Csőrébe sajt volt, jókora,
S kit a jóillat csalt oda,

A róka szólt hízelkedőn:
 "Á, jónapot, te drága holló!
 Mi szép vagy! nincsen is hozzád hasonló!
 Nem tódítok, de hogyha hangod
 Olyan, mint rajtad ez a toll, ó
 Akkor a madarak között első a rangod."
 A holló erre rendkívül örül,
 Torkán egy hangot köszörül,
 Kitátja csőrét, földre hull a sajtja
 A róka felveszi és egyre hajtja.
 "A hízelgő, akármilyen fajta,
 Azokból él, akiknek hízeleg:
 Felér a sajttal ez a lecke - vedd."
 A holló ámul, pironkodva, végre
 Megesküszik, hogy nem megy soha jégre.

(Kosztolányi Dezső fordítása)

A humor társas műfaj. Azt állítja Henry Bergson a Nevetés című művében, hogy „...a nevetésnek visszhangra van szüksége, állandóan visszaverődve folytatódni akar. Nevetésünk mindig egy csoport nevetése, a nevetésben mindig ott bujkál valami egyezség, szinte azt mondhatnám: cinkosság más, valóságos vagy képzeletbeli nevetőkkel.” Egymagunkban nincs nevetés, csak esetleg akkor - s ezt már Sigmund Freud teszi hozzá – ha az ember a képzetében valamilyen közösséget teremt, mert akkor a tudatalattiból előjön a nevetés. Egyébként Freud szerint a humor mélyen összefügg a tudattalannal, a humor mechanizmusa szerinte sokban hasonlít az álmok mechanizmusához. Nevetésünk a tudatalatti feszültségeit szabadítja föl. Analóg erre Örkény István gondolata: „Nevetünk, amikor fölfelé megyünk a hullámvasúttal - mert fölszabadul a feszültségünk – de sikoltva zuhanunk lefelé; viszont ki ülne fel egy vízszintes hullámvasútra?”

Descartes „cogito ergo sum” –ja kificamítva, „humorosan” így hangzanék: „humoromnál vagyok, tehát vagyok”.

Így hát Isten óvjon meg minket a humortalanságtól!

ZSOMBOK GYÖRGY

MI AZ, HOGY TALENTUM KÖR?

A Talentum Kör egy szívességbank, régiesen “kaláka”. Ez azt jelenti, hogy tagjai, amikor segítenek a kör egy másik tagjának, amikor szívességet tesznek neki, vagy amikor adnak valamit neki, akkor nem kérnek érte pénzt (“forintot”) és nem is várják el, hogy a másik viszonzza. Abban bíznak, hogy amikor nekik lesz szükségük valamire vagy valakinek a segítségére, akkor ők is meg fogják kapni a kör valamelyik tagjától az igényelt támogatást. A bizalmat azzal erősítjük, hogy az egymásnak nyújtott segítséget egy „központ” tartja nyilván.

A nyilvántartásra egy belső egységet használunk, amelyet Talentumnak (rövidítve TT) nevezünk. A TT értékét javaslatunk szerint a munkaidő határozza meg. Ajánlásunk szerint egy órai átlagos munkáért 100 TT járjon, de ettől a két fél szabadon megállapodva eltérhet, ebbe senkinek semmi beleszólása nincs. (Más cserekörökben ezt a belső egységet máshogy nevezik, és más lehet az értéke is, mind ez nem befolyásolja a működés lényegét.)

Van-e lényeges különbség a TT és a Ft, az igazi pénz között?

VAN! Igaz, hogy a forinthez megtévesztésig hasonló eszköznek látszik a TT, de gazdasági szempontból sem pénz, mivel csak akkor “keletkezik”, ha szükség van rá, nem kamatozik, nincs elfogadási kötelezettsége, nincs vagyonképző hatása, stb. Látszólag kicsi az eltérés és könnyen azt hiheti az ember, hogy ez is pénz és az is pénz, a hazai és a nemzetközi tapasztalatok szerint működésük nagyon különbözik emberi oldalról is. Íme néhány további, “emberi” különbség:

-A pénz távolítja az embereket, a Talentum inkább közelíti, összehozza őket.

-A pénz bizalmatlanságot szül, a Talentum bizalmat teremt.

-A pénz szereti a nagy méreteket (hipermarket, bevásárlóközpont, óriás bank), a Talentum emberi léptékű, átlátható marad és a helyi kapcsolatokat erősíti.

-A pénz inflálódik, a Talentum nem.

-A pénz a birtoklási vágyat erősíti, a Talentum adni tanít.– Mindezek részleteiről sokat lehet beszélgetni - állunk is elébe. A Bokorportán tartott találkozó után is szívesen válaszolunk kérdésekre - ha tudunk Ugyanakkor örömmel fogadjuk a tanácsokat - hiszen az új szem jobban lát. Minden tapasztalatra és tudásra szükségünk van, segíts nekünk - így Te is gazdagabb leszel, próbáld csak ki!

Ha ez a rendszer ennyire szép és jó, felmerül a kérdés: Felválthatja-e talentum a forintot?

NEM! A Talentum és a hasonló rendszerek csak kiegészítői a nemzeti pénznek. A kör fő célja, hogy erősítse a helyi közösséget, szorosabbá fűzze a kapcsolatokat az emberek között, hogy azok többet segítsenek egymásnak, s így jobban érezzék magukat; jobban éljenek, kevésbé függjenek a külvilágtól, a személytelen gazdasági tényezőktől, a messziről jövő válságok ne befolyásolják annyira életüket. Nem elhanyagolható az a ‘mellékhatás’ sem, miszerint megtanulhatjuk: rengeteg értékes tulajdonságunk van, ezekre szükség van, s ugyanilyenek társaink is.

Hogyan működik a Budapesti Talentum Kör?

Tagjainkat kéthavi Hírlevélben tájékoztatjuk a kört érintő eseményekről, továbbá mellékelten elküldjük a TT-egyenlegek állását, a taglistát és a keresleti-kínálati listát. A taglistán a tagok címe, telefonja, egyéb elérhetősége szerepel, hogy fel tudják venni egymással a kapcsolatot, a keres-kínálat lista pedig a tagok felajánlásaiból és kívánságaiból áll össze, ez a második legfontosabb eszköz arra, hogy ki-ki megtalálja azt a másikat, akire számíthat vagy aki rá számít. Nagyon kevés szabályunk van, s nem is akarjuk, hogy több legyen.

Nem vagyunk bejegyzett egyesület, minek? Továbbá például: aki egy évig ‘hallgat’, az ‘elalszik’, azaz alvólistára kerül (bármilyen aktivitással, pl. egy ‘üzletkötéssel’ automatikusan felébred). A Központ (egy képzetes tag, mintegy „az állam”) kivételével senki egyenlege nem lépheti át a ± 20 000 TT-ot. „Postaköltséget” kell fizetni (300 Ft/v, ha a tájékoztatókat elektronikusan, ill. 500 Ft/év, ha gyalogpostásan (is) kéri valaki). Ebből fizetjük a terembért is. (Pénzre valóban kevés szükségünk van: jelenleg kb. 30 000 Ft van a kasszámban, igaz a tavalyi postai kiküldés díjával még tartozunk tagtársunknak.) A tagdíjat TT-ban vonja le a Központ, amely TT-ban ‘fizeti’ a közösségért végzett szolgáltatásokat: az egyenlegek vezetését, a Hírlevél-szerkesztését, kiküldését, stb., - meg amit megszavaz még esetleg az összejövétel, előzetes meghirdetve a Hírlevélben.

A legfontosabb természetesen a személyes kapcsolat, ezért kéthavonta találkozunk is egymással (nem kötelező megjelenni).

Ezek a találkozók egyrészt lehetőséget biztosítanak arra, hogy ki-ki a saját "termékeit" felajánlja a többiek számára, vagy hogy segítséget keressen az éppen megoldandó problémájához, másrészt, pedig arra jók, hogy megbeszéljük közös dolgainkat, s ha szükséges, döntsünk. Két találkozó között egy pár tagú vezetőség viszi az ügyeket, erősen korlátozott jogkörrel.

A fő feladatuk az adminisztráció: nyilvántartani az üzletkötéseket, az új kívánságokat és felajánlásokat, előkészíteni a következő találkozókat vagy más közös programokat és foglalkozni az újonnan jelentkezőkkel és az érdeklődőkkel.

INCZÉDY PÉTER

A PÉNZ-PÓRÁZ KÉT VÉGE

Régi történet, ha az a húsz év ami eltelt azóta, egyáltalán régivé avathatja. Talán a rendszert-változtatás dátuma teszi ennyire régivé. Onnan számítva ugyanis mintha új időszámítás kezdődött volna ebben az országban. Mert egyébként történhetett volna akár napjainkban is a piaccgazdaságnak mondott munkaerő-gazdálkodási kereslet-kínálat alkujának mérlegén. Ahogyan ma mondják, a humán erőforrás gazdálkodás input-output rendszerében.

Akkoriban egy országos ismertségű, több ezer dolgozót foglalkoztató nagyvállalatnál dolgoztam. Termékeinket az ország teljes területén használták, keresték, kedvelték. Ennek az üzletágnak voltam a vezetője, amikor megkeresett egy neves multinacionális cég képviselőjében két úr az akkori munkakörömhöz hasonlóan vélt állásajánlatukkal. Érdekes megbeszélés volt. Elmondom röviden.

Mindenek előtt közölték, hogy tájékoztak a magyarországi jövedelmi viszonyokról és ennek ismeretében 1500 USA dollárt tudnak ajánlani fizetésként. Ez akkoriban igen kedvező javadalmazási kategóriába tartozó összeg volt, több mint a duplája a gyári fizetésnek. Igyekeztem pókerarcot vágni a hallottakra, hogy ne a fizetés legyen a központi kérdése ennek a beszélgetésnek. Értettem - mondtam, de most arról szeretnék tájékozódni, hogy mi lesz a feladatom a cégnél - tettem fel a kérdést. A két úr összenézett, majd azonnal felemelte 200 dollárral az összeget s visszakérdeztek, hogy így már közelebb kerültünk-e a megállapodáshoz. Milyen megállapodáshoz? - kérdeztem. Még nem is esett egy szó sem a feladataimról.

Újabb összenézés következett újabb 200 dolláros emeléssel, de én újra visszatértem az alapkérdésemhez, mi lesz a munkaköröm, hol lesz a munkahelyem? A konkrét válasz helyett ismét emelés volt válasz. Nem tágitottam továbbra sem a feladatköröm megismerésétől, mire a két úr - nem tudván mire vélni makacskodásom - átment a másik szobába tanácskozni.

Visszatérve megtették az utolsó fizetési ajánlatot - 2500 dollárra emelve az összeget. Ez mind nagyon vonzó és igen gáláns ajánlat - próbáltam ismét rátérni a munkaköröm részleteire, amikor az egyik úr félbeszakított - ha önt nem motiválja a pénz, akkor ebből a megállapodásból úgysem lesz semmi - zárta le az ismerekedésünket s udvariasan elköszöntünk egymástól. Így engedtem el a pénz-póráz végét s maradtam válasz nélkül, vajon mi is lett volna a teendőm, ha behunyt szemmel elfogadom az ajánlatot.

BADINY JÓŠ FERENC

AMI NEM AZ ÉRTELEM SZERINT VALÓ, AZ RÚT!

Válasz Bartha Antalnak a budapesti TÖRTÉNELMI SZEMLEBEN megjelent – azonos című – cikkére.

Értésére adom kezdetként Dr. Bartha Antal hivatásos történész uram azon véleményemet, mely szerint teljesen egyet értek önnel a címként használt megállapításban. Válasziratomnak ez lesz a vezérfonala. Legelőször talán beszéljünk az ön történelemszemléletéről. Ön a "marxista történelemszemléletnek" nevezett politikai irányzat képviselője, melynek értelmében a magyarságot nemcsak nyelvileg, hanem történelmi kiértékelésekkel is a finnugor népektől származtatják. Ennek a "hivatalos megállapításnak" a módszerei azonban tudományosan nem nevezhetők. Ugyanis:

1.) A magyarul rosszul beszélő BUDENZ által alapított és kiépített finnugor-magyar nyelvészet csaknem 2000 magyar szóról állította, hogy a *finnugor ősnnyelvből* származik.

2.) Ennek a hatalmas szövegyezésnek alapján a finnugor-magyar közös történelem hipotézise is megszületett. Önök ma e két hipotézisből valóságot gyártottak annak ellenére, hogy

a.) a magyar népnek semmiféle közös történelmi múltja az u. n. finnugor népekkel nincs. Egyetlenegy hiteles és bizonyított történelmi adatot erről az állítólagos együttélésekről a finnugor és marxista történelemszemlélet felmutatni nem tud. Minden csak "gondolom" szerű feltevés, melyet Önök mindenáron a köztudatba akarnak vinni.

b.) Hajdú Péter a "Finnugor Népek és Nyelvek" c. könyvében megállapítja, hogy a finnugor ősnnyelvet nem ismerjük. Semmiféle írott emlékekkel erre vonatkozólag nem rendelkezünk, és csak az áll módunkban, hogy "a nyelvtudomány eredményeit felhasználva próbáljunk rekonstruálni egy hipotetikus finnugor alapnyelvi szöveget." (101 old.) Ha nincs alapnyelvi nyelvemlék, csak *hipotézis, akkor az egész együttélési teória valóban csak egy fikció és nem az értelem szerint való, tehát rút.* Ismétlem, hogy ez az egész együttélési és egynyelvi hipotézis Budenz 2000 szavára épült. Ugyanakkor azonban ugyanez a Hajdú Péter Budenz finnugor nyelvészetéről és erről a 2000 szóról azt írja: "ilyen körülmények között nem meglepő, hogy megállapításaiából sokat már nem vallunk magunkénak". (Uráli Nyelvrokonaink. Bp. 1978. 15. old.) Ha közelebről megnézzük, hogy mi is az a "sok", amit Budenzről Hajdú "ma nem vall magáénak" – rájövünk arra, hogy ez a "sok" valóban "iszonyú sok" a nyelvészetben, mert annyit jelent, hogy a Budenz általi finnugor együttélés rokonsági szavainak 75%-a értékét veszítette. Tehát a 2000 azonos szóból maradt 500, melyből még mindig "sok" erősen vitatott. A logikus eredmény tehát az, hogy a finnugor származási elmélet nyelvészeti "bizonyítékainak" 75%-a *elesik a hipotézisből.* Így minden, ami ebből a nyelvészeti elméleti hipotézisből ered – 75%-kal kevesebb. Elképzelhető, hogy az "értelem szerint" micsoda kevéske anyag marad a közös együttélés állítólagos és feltételezett történelmére is. Itt aztán megint csak idéznem kell megállapítását, mert ennek a "kevesnek" erőszakkal fenntartása sem az értelem szerint való, tehát ez is rút. Viszont fenntartják és minden más irányú történelmekutatást *diletantizmusnak* minősítenek, mely a "magyar őstörténet délibábjait kergeti Közelveleten".

A Közelveleti vonatkozások így tehát ki vannak zárva a kutatási lehetőségekből. Nem veszi észre Dr. Bartha, hogy itt megint van valami, ami szintén "nem az értelem szerint való?" Ugyanis a megnevezett értekezése a "Történelmi

Szemlében" nem történelmi szakmunka, hanem tiltakozás a Magyarság déli irány származáskutatásának megkezdése ellen. E tiltakozásban azonban elhagy minden szakérvert és kiegészíti azt azon magán véleményével, mely szerint a készülő "Tíz kötetes Magyar Történet" azon hiányát, amellyel "nem vesz részt az esetleges sumir-magyar nyelvrokonságon alapuló történelmünk kutatásában" kipótolni nem óhajtja és – mint mondja a megnevezett értekezésében: "a bővítés szükségességét nem látom be, ilyet nem tervezek, mert hatalmas optikai csalódást okoznék vele." Sokat gondolkoztam ezen a megállapításon és kb. így: Dr. Bartha ellenzi a sumirmagyar eredetkérdés tudományos kutatásának lehetőségét. Ezt azért teszi, mert azt "repülni nem tudó csodakacsának" minősíti. Nyilván e meggyőződése indítja arra, hogy a "Tíz kötetes Magyar Történelem" sumir-magyar vonatkozásai "bővítésének szükségességét" nem tartja időszerűnek, mert szerinte ilyen származáskutatás eredményre nem vezet.

Viszont írásából az érthető, ha mégis tervezne ilyet, hatalmas optikai csalódást okozna Vele. Ki érti ezt? Talán értjük úgy, ha Dr. Bartha mégis foglalkozna a sumir-magyar származás adataival, a talált eredmények nem várt meglepetést okoznának a finnugor történelemszemléletet művelők között, s az valóban "optikai csalódás" lenne, hogy a "csoda kacsá" mégis tud repülni? Ismét meg kell állapítani, hogy Dr. Bartha ezen eszmefuttatása megint Nem Értelem Szerint Való. (Ezt a kifejezést a következőkben csak így fogom rövidíteni: N.É.SZ.V.) Mint történész a továbbiakban leszögezi "alapelvét" így: *"a történelem kutatója csak azt ismerheti meg, amiről a történés üzenetet hagyott hátra. Az üzenet minősége pedig a levonható következtetések minőségét szabja meg. Korhű adatsorok hiányában, vagy ambivalens adatok birtokában, feltevések és ötletek keresik a megoldásokat. Ezek értékes gondolati eredmények, de nem bizonyítékok. A bizonyíték nehéz fajsúlyú fogalom, az őstörténetben ritkább vendég, mint a fehér holló. Érthetővé kell tennünk őstörténetünket olyan fokon, amilyen a legújabb korok történetét ismerjük, soha meg nem ismerhetjük."* Gondolkodjunk és használjuk a logikát. Dr. Bartha csak és kizárólag a "finnugor" történelemszemléletben jártas és a Magyarság őstörténelmét ebben a "finnugor" vonatkozású térben kereste és keresi. Írásaiban beszél a "finnugor őshazáról", a magyar nép innen való eredetéről és ezt annyira biztosnak állította eddig, hogy minden más irányú történelemszemléletet, vagy adat-kutatást "dilettantizmusnak", "beteges tünetnek" és a sumir-magyar származási lehetőség történelmének kutatását már "nemzetfelforgató működésnek" említi, amikor azt állítja a megnevezett cikkében, hogy azok a magyarországi szimpatizánsok, akik szívesen foglalkoznának a déli irányú történelmi kutatásokkal veszedelmesek, mert – mint írja – "számkra a sumir fikció frissítő tápanyag reakciós érzelmeik élesztéséhez". (Talán mégsem szabadna ennyi rosszakarral megemlékezni azokról a Nemzettestvérekről, akik eddig "mertek" ebben az ügyben nyilatkozni és cikkeket írni. Különösképpen nem szabadna ezt egy "történésznek" írni, mert ha ilyen szörnyű vádak szór a "más" történelemszemlélet kutatóira, nyilvánvalóan azt mutatja ki, hogy nem történész, hanem politikus.) Annyira a saját "finnugor" történelemszemléletét követi tehát ez a Dr. Bartha "történész", hogy más gyakorlatának helyet nem ad, és maga sem érdeklődik a "másirányú" történelmi adatokról. Szerinte a "finnugor" történelemszemlélet az üdvös és helyénvaló. Nincs nekünk semmi ellenvetésünk erre, mert a szabad világban élünk, és hozzá vagyunk szokva, hogy mindenki azt végzi, tanulja, kutatja és írja, amit akar. Akceptáljuk Dr. Barthát a

"finnugor" világában. De a fenti "alaptételéből" a logika mégiscsak azt állítja meg, hogy az ő "finnugor történelmi birodalmában" a finnugor "történés" üzenetet nem hagyott, korhű adatsorok is hiányoznak és feltevések és ötletek útján keresik a bizonyítást, viszont a finnugor őstörténelemben a bizonyíték olyan, mint a "fehér holló." Végül pedig elismeri, hogy a "finnugor őstörténelmünket soha meg nem ismerhetjük." Kell-e szebb indoklás arra, hogy mégiscsak valahol "máshol" kell keresnünk "Őstörténetet" és abban az irányban, ahol a "történés üzenetet hagyott." Talán mégsem fogják az olvasók a sok sumir agyagtáblát, a magyarral azonos sumir-magyar nyelvet, a magyararcú "Gudea" szobrokat, az "URI STANDARD" mozaik-ábrázolásán fokossal, "gada"-ban, "subával", "szürrel" ballagókat, az Ister-Gami 14 oroszán sumir vonatkozásait "fikciónak" minősíteni? Talán mégiscsak minősíthetők lennének valami "üzenet-féleségnek" ezek a hagyatékok, különösen pedig még akkor és jobban, mert a magyar néphitben gyökerező magyar lelkeség is annyi hasonlóságot mutat az égre néző sumir-magyar néppel. Talán azért is és még jobban meg kellene érteni azt az "üzenetet", hisz a sumir-magyar édes anyanyelvünknek mindazon szava, mely ezt a lelkeséget sugározza, ellentállt az évezredek változásainak, befolyásainak és erőszakának. Így találjuk meg ebben az ősi nyelvben – a szavak jelentésében és inverziójában magát a teremtés történetét. Mert "miképpen a mennyben, úgy a földön is" létezik, és az "Ister-Gami Oroszlánok Titka" c. könyvemben kimutatom, hogy ez a két dolog úgy viszonylik egymáshoz, mint a valóság és tükörképe. Véletlennek tehát semmiképpen sem nevezhető az, hogy pl. ősi sumir-magyar nyelvünkben az Istentől jött élet neve **TIN** (L. 465) Ennek földi tükörképe **NIT** (L. 211), mai nyelvünkön **NYIT**, mely "életet adni, nemzeni" jelentésű, hisz a virág is NYIT, az asszony is NYIT, amikor életet akar nemzeni. Nem tudok mindent ide írni, csak nagyon fontosnak szeretném feltüntetni a sumir-magyar "TÖRTÉNESEK" üzeneteinek a felismerését.

Ugyanis ezekből az "üzenetekből" annyi van, hogy élettelennek talán mégsem lehet minősíteni. Valószínűleg hasonlókra gondoltak a magyarországi jóakarató kutatók, amikor "tudatformáló erőnek" vélték felismerni az emigráció történelemszemléletét. Viszont Dr. Bartha erre azt írja, hogy: "a szemlélet fogalmának a helyzetre *nem illő* alkalmazását érzékelem". Tehát az emigrációba szakadt Padányik és Bobulák hiába szerezték meg a "történelemtudományok doktora" című titulust. Dr. Bartha nem engedi meg, hogy történelmi bizonyítékaik és adataik megkapják a szokásos "szemlélet" elnevezést. Ez az eljárás valóban RÚT és N.É.SZ.V. Mi, a szabad földön dolgozó egyetemi tanárok és akadémikusok, nem tudjuk megérteni ezeket a "kirekesztő" kifejezéseket, amivel pityipalkó szintre akarja süllyeszteni a magyarországi "marxista és finnugor" történelem szemlélet és annak egyik képviselője – Dr. Bartha Antal – azokat a diplomás szakembereket, akik a nem magyar egyetemek és tudományos intézetek által megbecsült személyiségek. (Bobula Idát a Smithsonian Institut kérte fel arra, hogy számoljon be az évi értesítőben a "sumir technológiáról". Ugyanígy Padányi is hasonló megbecsülésben részesült az ausztráliai tudományos körök részéről.) Hogyan lehet ezeknek a történelemszemléletét" kifigurázni és lekicsinyelni csupán csak azért, mert politikai álláspontjuk nem marxista, és történelem-tudományuk nem helyesli a hipotetikus megállapításokkal teli és nyelvi hipotézisre felépített származtatás "finnugor" történelem-szemléletét.

(folytatjuk)